
SAŽETAK TEKSTOVA

I. VUKOVAR U DOMOVINSKOM RATU

Zvonimir Šeparović
“HRVATSKA ŽRTVA I HAŠKI SUDOVI”

“Hrvatska je žrtva velikih zala” govorio je naš Blaženik Alojzije Stepinac. Vukovar je naša najdublja rana. Vukovar je najveća hrvatska žrtva. Metafora hrvatske žrtve. Savjest Hrvatske. Vukovarska hrvatska žrtva još nije istražena. Ne dovoljno i sigurno ne potpuno. Viktimologija ili žrtvoslovlje istražuje problem žrtve, posebno najtežih žrtva, žrtava genocida i ratnih žrtava, žrtava zločina protiv čovječnosti. Istraživanja žrtava počivaju na dva načela, načelu istine i načelu pravednosti. Načelo istine znači da nam je potrebno istražiti istinu o tragičnim sudbinama ljudi. Istraživanje istine je dio etosa znanosti, koja počinje i završava, iscrpljuje se u potrebi istraživanja istine. Sudsko utvrđivanje istine nije najbolji put, a porazno je kad se sudski postupak pokušava zlorabiti za krivotvorenje istine. Načelo pravednosti znači da je žrtva uslijed zločina pretrpjela u svojim pravima i ljudskom dostojanstvu. Načelo pravednosti znači da treba uvažiti stradanje žrtve, da se mora očuvati dostojanstvo žrtve i u smrti. Pravednost znači da je u interesu žrtve kazna za počinitelja zločina. To je kategorički imperativ po Kantu. Zločinu slijedi kazna za zločinca i satisfakcija/zadovoljenje za žrtvu.

U Haagu djeluju tri suda. Najnoviji je stalni Međunarodni kazneni sud (*International Criminal court*), koji u stvarima Vukovara nije nadležan jer je cjelokupna nadležnost povjerena Međunarodnom tribunalu za ratne zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji (*ICTY*). Taj je sud morao istražiti sve žrtve i kazniti sve zločince Vukovara. Do sada za Vukovar nitko nije pravomoćno osuđen.

Međunarodni sud pravde (*International Court of Justice*) je stalni sud utemeljen od Ujedinjenih naroda a nadležan je suditi državama. Republika Hrvatske tužila je pred tim sudom u rujnu 1999. Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru).

U referatu se razrađuju načela istine i pravednosti posebno u odnosu na hrvatsku žrtvu u Vukovaru, koji mora biti središnji problem svake pa i međunarodne jurisdikcije u odnosu na zločine i žrtve Vukovara i Hrvatske u Domovinskom ratu 1991. – 1995. godine.

Fra Zlatko Špehar
"MORALNO-ETIČKA ODGOVORNOST SRPSKE AGRESIJE
NA VUKOVAR 1991."

Današnji znanstvenici modernih pozitivističkih znanosti, pokušavaju istražiti korijene i raznolike fenomene agresivnosti, destruktivnosti, mržnje, brutalnosti, nasilja, genocidnosti, neprijateljstva s njihovim novim znanstvenim kategorijalnim i metodologijskim aparatom. Sve je to popratila i nada da će se otkrivanjem biotičkih, antropičkih, psihičkih, socijalno-gospodarstvenih, političkih ili nekih drugih uzroka takva ponašanja možda pronaći učinkovit način njihova, kazano u terminima samih tih znanosti, predusretanja, preusmjerenja, potiskivanja, nadomještanja, odstranjivanja. No, pregledom tako nastalog mnoštva literature o ratu, diskusija, sporenja, prognoza i ponuđenih rješenja pokazalo se da istraživanja i teorije ipak ne zahvaćaju samu bit i podrijetlo fenomena rata. Nije odlučeno niti kojoj je od znanosti taj fenomen izvorno pripadan. Tako se modernom fenomenu agresije i rata pitanje odgovornosti neodlučno rasplinjuje: jedni agresivni rat nazivaju preventivnim i nekažnjivo čine zlo protiv svih etičkih kodeksa, u isto vrijeme ti isti pravednu obranu žrtava agresije izjednačuju sa zločinom.

Ovaj prilog želi s kršćansko moralno-etičkog aspekta pridonijeti objektivnom pristupu prema odgovornosti srpskog agresora za zločine počinjene u Vukovaru i Hrvatskoj.

Marinko Lozančić
"STRATEGIJSKI KONTEKST OBRANE VUKOVARA"

Raščlamba izvora velikosrpske agresije potvrđuje činjenicu kako je velikosrpska agresija 1991. godine na Hrvatsku i BiH sustavno i planski vođena. Dakle, rušenje bivše SFRJ bilo je dio plana stvaranja "Velike Srbije". Zapravo radilo se o izvedbenoj završnoj fazi pokušaja ostvarenja vjekovnog sna življenja Srba u jednoj teritorijalno što većoj Srbiji.

Sukladno vizijama velikosrpskih ideologa upravo su 80-te godine prošlog stoljeća značile bitne promjene globalnih geostrategijskih obilježja i kao takve pružale prigoda za novi pokušaj širenja Srbije na zapad odnosno, na prostore Hrvatske i BiH.

Tako je plan, kreiran pod okriljem SANU i srpskog političkog vodstva, predviđao ratnu opciju odnosno, sustavnu uporabu JNA, kao jednog od glavnih aktera agresije. Plan JNA sukladno strategijskim velikosrpskim ciljevima

trebalo je osigurati okupaciju cijele Hrvatske, povlačenje JNA iz Slovenije (Kadijević, 1993.), te u okolnostima poražene Hrvatske, a pod okriljem međunarodne zajednice, stvaranje “Velike Srbije”.

Tijek vojnih operacija JNA na prostoru Republike Hrvatske 1991. godine nije se odvijao sukladno planiranom scenariju i dinamici koja je predviđala brzu okupaciju južne Hrvatske i Slavonije, te izbijanje na granicu sa Slovenijom. Snage JNA su zaustavljene na svim bojištima, a posebno značajne obrambene ali i napadne operacije odvijale su se na prostoru Slavonije. Sukladno vojnogeografskim uvjetima istočnohrvatskog bojišta (izduženi manevarski prostor) agresor je planirao presjeći Hrvatsku na prostoru zapadne Slavonije, brzim probojem osvojiti njen istočni dio, spojiti snage te prema spomenutom scenariju nastaviti napadna djelovanja u smjeru zapada. U tim okolnostima, sa stajališta vođenja strategijske operacije, faktor vremena postaje sve značajniji, a obrana Vukovara poprima značajnije gravitacijskog središta ukupnog ratišta. Na taj način, premda je bitka izgubljena, obrana Vukovara imala je bitno strategijsko značenje, kako za ukupnu vojnu, tako i za nacionalnu pobjedu u procesu stvaranja države – Republike Hrvatske.

Stjepan Sučić
Dražen Živić

“ZNAČAJ VUKOVARSKE BITKE U STVARANJU I OBRANI
HRVATSKE DRŽAVE”

Jugoslavenski (srbijski) vojni stroj, namijenjen osvajanju istočne Slavonije, a potom i rušenju Hrvatske, tri mjeseca je slaman u Vukovaru. Zbog velikog broja uništene tehnike i ljudstva, materijalno, politički i psihološki bitno je oslabljen vojni potencijal srpske osvajačke vojske.

S točke gledišta sudionika obrane Vukovara, neosporno je da obrana grada nije pala zbog goleme strateške i materijalne nadmoći agresora, nego i stoga što su hrvatski branitelji, opkoljeni i u stalnoj izravnoj borbi, ostali bez streljiva, naročito protuoklopnog.

Premda su agresorske snage privremeno okupirale Vukovar i vukovarsko područje, bitka za Vukovar, gledajući cjelovito, otvorila je vrata pobjedi Hrvatske i uspostavi slobodne i neovisne države. Stoga je ona strategijska značajka sustava vrijednosti hrvatske države.

Danijel Labaš

“ODGOVORNOST NOVINARA U RATU –
IZVJEŠTAVANJE TALIJANSKOG TISKA O PADU VUKOVARA”

Rat moral čini smiješnim, zapisao je Emmanuel Levinas. Upravo zato mediji ne smiju “opušteno” pristupati izvještavanju o nasilnim sukobima. Suvremeni ratovi se ne vode samo na crtama bojišnice, već i medijima kojima se (ne samo) sukobljene strane često služe u propagandne svrhe.

Kolika je odgovornost medija u vrijeme rata, osobito u suvremenim ratovima? Može li se medijima i novinarima “tolerirati” (ne)namjerno kršenje etičkih načela i propisa? Kakav je pristup ratnom izvještavanju i s čime se sve suočava ratni reporter? Na koji način strani mediji gledaju na rat u kojemu oružjem ne sudjeluje njihova zemlja, i što čine na promicanju istine, dostojanstva svakog čovjeka, kulture dijaloga, općeg dobra i vrijednosti mira?

Na ta pitanja odgovore pokušava ponuditi ovaj prilog koji se temelji na kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi izabranih europskih, osobito talijanskih medija i njihovom pisanju u doba pada Vukovara. Analizom je obuhvaćeno izvještavanje talijanskog tiska u listopadu 1991., te u studenome, s posebnim osvrtom na tri dana – od 18. studenoga, označenoga kao “dan pada Vukovara” do 20. studenoga 1991. U tom su razdoblju analizirane najprodavanije i najutjecajnije dnevne novine u Italiji: *Corriere della sera*, *La Repubblica*, *La Stampa*, *Il Tempo* i *L'Avvenire*, te izvještavanje u emisiji “Mixer” na drugome programu *Talijanske radiotelevizije* (RAI 2). Rezultati analize i istraživanja prikazani u ome prilogu pokazuju da su u “slučaju Vukovar” talijanski novinari na kraju prepoznali odgovornost agresora za uništavanje grada i ubojstva ranjenika i civila.

Hrvoje Kačić

“MORAJU SE POŠTOVATI ŽRTVE PODNESENE U OBRANI DOMOVINE
OD AGRESIJE”

Petnaest godina je prošlo od dramatičnog razdoblja koje je zahvaćalo cijelu našu domovinu, i patnje koju je uslijed okupacije doživio veliki dio stanovništva naše države. Pri tome je Vukovar bio i ostao primjer žrtve, ali i konačne pobjede. Okrutnim razaranjima ogromnih razmjera nanesene su brojne žrtve, koje su podnijeli naši junaci i svi drugi stanovnici razaranih područja. Pri tome mora se cijeliti, da su brojni naši sugrađani iz svih dijelova naše domovine, a također i mnogi dragovoljci iz našeg iseljeni-

štva žrtvovali svoje živote i zdravlje u obrani Hrvatske. Svi sudionici u obrani vlastite domovine, i osobito oni koji su dali svoje živote i žrtvovali svoje zdravlje, a također i njihovi srodnici, zaslužuju štovanje i brigu. Savršenstvo nije osobina ovosvjelog života, pa prema tome ispadi, ekscesi i zlodjela koja su počinjena za vrijeme obrane od agresije, ne smiju biti po opsegu dominantno tretirani i paušalno kvalificirani, jer se time narušava opće dostojanstvo, dignitet i emocije svih naših dragovoljaca i branitelja. Oni su u ogromnoj većini bili savjesni i čestiti, i njihovu hrabrost i spremnost na podnošenje žrtve treba poštovati. Opća dužnost je zalagati se da u svim medijima pojedine operacije u Domovinskom ratu, budu svedene u okvir racionalnih dimenzija uz korektnu obradu.

Potrebno je suprotstaviti se negativnim i prevladavajućim ocjenama kao i neosnovanim kvalifikacijama koje dovode u pitanje ostvarene rezultate i blistavu pobjedu protiv, u oružju premoćnijeg, neprijatelja te konačno ostvarene vjekovne težnje našeg naroda da ima svoju slobodnu domovinu i samostalnu državu.

Bruna Esih
“EUROPSKI SIGURNOSNI MEHANIZMI I
VUKOVARSKA (PO)RATNA STVARNOST”

Međunarodno humanitarno pravo tj. međunarodna zaštita žrtava rata predstavlja najvažnije područje u kontekstu teorijskih rasprava o upravljanju kriznim situacijama, a njegova kodifikacija razvila se do zavidne razine. Načela koja iz njega proizlaze opće su prihvaćena, dakle univerzalna. Pretpostavka i polazište svakog prava jest da je obvezujuće. Međutim, kao i sukobi, i kršenja međunarodnog humanitarnog prava su realnost.

Koji su postojeći europski mehanizmi zaštite koji se trebaju aktivirati prije nego su šteta i zločin počinjeni ili koji bi bar znatno umanjili moguće posljedice sukoba koji je već započeo? Na koji način je europska i šira međunarodna zajednica u kontekstu prevencije sukoba, zaštite žrtava rata i smirivanja ratnih aktivnosti, odgovorila u slučaju agresije na Republiku Hrvatsku i koje je mehanizme djelovanja i zaštite pritom uključila? Agresor je u Vukovaru počinio genocid, kulturocid i ekocid i teško povrijedio sva civilizacijska i povijesno-kulturna dostignuća na polju razvoja ljudskih prava, ratnog prava i sveukupnih načela međunarodnog humanitarnog prava. Kakvim se pokazao europski sigurnosni sustav? Osim peace-keeping operacija

i održavanje statusa-quo (koji je na terenu uvijek priklanjanje jednoj od sukobljenih strana), Europa je u slučaju Vukovara nedvojbeno pokazala da je njezin sustav kolektivne sigurnosti nedjelotvoran, ako je uopće i stvaran, bez obzira na sve kodekse, norme i zavidan razvoj europskog pisanog prava.

Nespремnost na pravodobnu reakciju i nedjelotvornost sustava sigurnosti Europu su pokazali kao nesposobnu i nezainteresiranu za upravljanje krizama na svom širem prostoru, a gradu Vukovaru ostavili teške ratne posljedice i nesigurno ozračje poratne svakodnevnice.

Sanja Špoljar Vržina

“PRILOG ANTROPOLOGIJSKIH PROMIŠLJANJA –
IDENTITETI VUKOVARA IZ OČIŠTA DOMAĆIH I SVJETSKIH
EKSPERATA SAVJESTI I MORALA”

Petnaest godina poslije, kao i onih prvih dana – Vukovar je simbol savjesti i baština morala – i lokalno i globalno. Petnaest godina poslije, ključno pitanje antropološkog pristupa jest i nadalje utvrđivanje posljedica nejednoznačnosti ovih sintagmi za sve.

Uistinu, velik je broj angažiranih internacionalnih i nacionalnih stručnjaka najrazličitijih profila, koji su u ime prinosa izazovima spomenutih sintagmi, kroz “objektivno” rasvjetljavanje događaja, podlegli perpetuiranju empatijskog aparata internacionalnog psihologiziranja usmjerenog ka “normaliziranju” i “reintegriranju”. Štoviše, internacionaliziranje vukovarske drame od početka nije bilo provedeno po istinskim mjerilima humanizma, već deklarativnog humanitarnog rada internacionalne zajednice koja, da bi uistinu bila uspješna - u savjesti i moralu - nalaže da se “konflikti” u što kraćem vremenu i što boljoj organizaciji svih sudionika privedu kontroli i okončavanju (Coleiro, 2002). Izjednačavanje žrtve i počinioca je tako samo dio ovog algoritma “mirotvorstva”, koji u konačnici vodi ka zaboravu i anuliranju svake individualne traume i patnje koja nije usklađena sa pozitivnim naracijama pomirenja. Paradoksalno, dobro poznate psihodinamske spoznaje nas uče da je ovako pozicionirana prorada traume u potpunosti štetna i neodrživa (La Capra, 2001., 2004., Probyn, 2005.). Štoviše, isti uvidi nas upućuju na potrebu stalnog re-definiranja instrumentaliziranih definicija i procesa “traume”, “empatije”, “kolektivne memorije” i “pomirenja” (Summerfield, 1996., 2000.).

No, u pomaku ka bitnom, vitalnom, zdravom i održivom treba osvijestiti da za sve one koji su svjedoci drame Vukovara “integriranje” povijesnih iskustava nije svedivo na jednostavne algoritme nadvladavanja konflikata i prorada traumi. Jednako kao što je, uzevši u obzir ekonomiju svakodnevnog života u Vukovaru, nebitno iščekivanje ulaska (inter)nacionalne zajednice u zrelost koja bi omogućila autentični moralni odgovor na tragediju koja se tamo dogodila. U potrazi za faktorima izdržljivosti često se zaboravlja da Vukovar živi kroz zalag čestite opstojnosti, neuništive pod pritiskom bilo koje nacionalne ili internacionalne prakse negiranja, poništavanja i posramljivanja. Ostaje sramno iznenađujuće (ili ne?) i istraživački obavezujuće, do koje mjere su te “prakse” ostale nevidljive i neartikulirane za službena profesionalna i znanstvena motrišta, iako u potpunosti štetne za vitalnost budućnosti.

Vine Mihaljević

“RELIGIJA U IZGRADNJI MIRA, DIJALOGA I (NE)TOLERANCIJE”

Religija je trajna antropološka sastavnica cjelokupnog čovjekova postojanja. Pomoću religije, čovjek razumski uspostavlja smisleni i značenjski odnos pojedinca s totalitetom “Bitka”. Naime, religija je čovjekova težnja da svoju osobnost i cjelokupno ljudsko djelovanje osmisli u obzoru transcendentije i stoga, čovjek koji je otvoren prema transcendentiji u svom djelovanju i promišljanju, postavlja pitanja o zadnjem značenju postojanja, o smislu trpljenja, smrti i uopće o smislu ljudskog života.

Pored egzistencijalne antropološko-psihološke važnosti religije, religija ima i društvenu važnost, ulogu i organizacijske oblike (crkva, kult, sekta, denominacija). Premda u sociologiji religije ne postoji jednoznačan i općeprihvaćen pojam religije, danas su opće prihvaćena substantivna i funkcionalna poimanja religije. U substantivnom poimanju religija je doživljeni susret čovjeka sa stvarnošću nadnaravnoga, transcendentnoga, svetoga i čovjekovo primjereno djelovanje koje iz tog susreta proizlazi. Prema funkcionalnom poimanju religija, kao sustav religijskih predodžbi i djelovanja, vrši određenu ulogu, funkciju u društvu i više se ističe ono što religija vrši. Prema tome substantivne definicije religije ističu što religija jest, dok funkcionalne što religija čini ili vrši. Subjektivni stav pojedinca prema transcendentnom, Apsolutnom obilježava religioznost, dok religiju određuje sustav vjerovanja, obreda, prakse koji pokazuju pojavni odnos prema Apsolutnom, odnosno religija je potpun odgovor cjelovitog čovjeka na stvarnost koja ima posljednje značenje.

Sociologija nalazi ishodište religijskih promjena u promjenama društvenog bića, stoga su aktualni društveni okvir djelovanja religije demokracija i sloboda društvenog djelovanja različitih religijskih svjetonazora. U razdoblju društvenih promjena hrvatskog društva bilježi se revitalizacija religije i njena značajna društvena uloga u pogledu nacionalnog identiteta i integracijskih procesa. Religija od društvenog neprihvatanja i nerazumijevanja, ulazi u sferu javnog društvenog djelovanja pri čemu promiče religijski (kršćanski) društveni i kulturni vrijednosti sustav u suvremenoj sekularizaciji i (post)modernizaciji hrvatskog društva slobodnog tržišta.

Teorijski je okvir promišljanja društvenog značenja i uloge religije teorija sekularizacije i (post)modernizacije koje se događaju u dinamičkom procesu tranzicije i transformacije hrvatskog društva. U religiji, koja ima posebno mjesto i ulogu u vukovarskom iskustvu za vrijeme Domovinskog rata, naglašenija je njena substantivna dimenzija, naime, zbiljski proživljeni susret svih vukovarskih žrtava sa Svetim, Apsolutnim, Bogom. U tranziciji i transformaciji hrvatskog društva kao i u integraciji okupiranih hrvatskih područja, više se pak ističe funkcionalna dimenzija religije u kojoj religija vrši važnu društvenu ulogu u procesima oprosta i pomirenja te značajno pridonosi izgradnji mira, solidarnosti, tolerancije, kršćanskog ekumenizma i međureligijskog dijaloga.

Božo Skoko

Dragan Bagić

“IMAGE VUKOVARA U HRVATSKOJ JAVNOSTI – 15 GODINA NAKON STRADANJA”

Rad se bavi pitanjem - koliko se promijenio image Vukovara od 1991. godine, kad je bio simbol hrvatskoga stradanja pred velikosrpskom agresijom.

Tijekom posljednjih 15 godina, Hrvatska je postala slobodna zemlja, započela je obnova Vukovara, povratak izbjeglica, suživot Hrvata i Srba te suđenja za ratne zločine, a u međuvremenu hrvatska javnost je bila fokusirana na mnogobrojne druge teme. Autori, stoga, pokušavaju odgovoriti - koliko su ta zbivanja i vremenski odmak utjecali na promjenu percepcije “grada heroja” u hrvatskoj javnosti te koliko je image današnjeg Vukovara određen njegovom sudbinom iz 1991. godine. Posebno analiziraju percepciju Vukovara iz perspektive mladih u Hrvatskoj u dobi od 18 do 21 godine (rođenih između 1985. i 1988.), te pokušavaju otkriti načine njihova informiranja i edukacije o tim zbivanjima.

II. POVIJESNA, GEOGRAFSKA I GOSPODARSKA BAŠTINA VUKOVARA

Vladimir Geiger
“ŽRTVOSLOV VUKOVARSKIH NIJEMACA
(DRUGI SVJETSKI RAT I PORAĆE)”

Na temelju podataka u njemačkoj/podunavskošvapskoj i hrvatskoj literaturi, tisku, historiografiji i povijesnoj publicistici, te arhivskog gradiva, a posebice poimeničnih popisa/žrtvoslova, izneseni su brojčani i poimenični pokazatelji o stradalim i žrtvama odnosno o poginulim, ubijenim, umrlim i nestalim Vukovarcima Nijemcima, vojnicima, tijekom Drugoga svjetskog rata i u poraću, te brojčani i poimenični pokazatelji i rodna i starosna struktura stradalih i žrtava odnosno ubijenih, umrlih i nestalih Vukovaraca Nijemaca, civila, tijekom Drugoga svjetskog rata i u poraću.

Prilog je pokušaj cjelovitog prikaza stvarnih ljudskih gubitaka vukovarskih Nijemaca u Drugom svjetskom ratu i u poraću, uz reviziju podataka, često nepotpunih i(li) različitih, iznesenih u objavljenim njemačkim i hrvatskim izdanjima i radovima, koji donose poimenične popise stradalih i žrtava za grad Vukovar.

Ljiljana Dobrovšak
“ŽIDOVI U VUKOVARU I OKOLICI”

Židovi u Vukovaru i njegovoj okolici spominju se već početkom 18. stoljeća. Početkom 19. stoljeća (1807.) u Vukovaru već žive četiri stalno naseljene židovske obitelji, da bi se njihov broj tijekom cijelog 19. stoljeća povećavao. Zbog dobivanja emancipacije u drugoj polovici 19. stoljeća, Židovi se intenzivno uključuju u privredni i društveni život grada. Osnivaju tvornice, pilane, ciglane i dr., te igraju veliku ulogu u ekonomskom, a krajem 19. i početkom 20. stoljeća i političkom i društvenom životu Vukovara. Između dva rata u Vukovaru je živjelo oko 500 Židova, među kojima su stasali brojni intelektualci i poduzetnici da bi svršetak rata doživjelo njih 23.

Budući da do sada ne postoji cjeloviti prikaz povijest židovske zajednice u Vukovaru i njegovoj okolici, ovaj prilog će pokušati u kratkom pregledu povijesti opisati nastanak ali i kraj židovske zajednice u Vukovaru.

Krešimir Bušić
“HRVATSKO-SRPSKI ODNOSI U VUKOVARU I OKOLICI
OD 1918. DO 1941. GODINE”

Temeljem dostupne arhivske građe te novinskih članaka i stručne literature autor u tekstu analizira hrvatsko-srpske odnose na području grada Vukovara od 1918. do 1941. godine.

U uvodnom poglavlju prikazan je povijesni razvoj nacionalno-integracijskih procesa u Trojednoj Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji odnosno u njenom sastavnom dijelu Srijemskoj županiji tijekom 19. i u prvoj polovini 20. stoljeća. U radu autor prikazuje kakve su posljedice ti procesi ostavili na političke i međunacionalne odnose u Vukovaru. Također u navedenom vremenskom razdoblju prikazani su osnovni povijesni pokazatelji kretanja broja stanovnika na prostoru grada Vukovara.

U radu se razvoj hrvatsko-srpskih odnosa promatra u okviru dva razvojna stupnja, a ta dva stupnja omeđena su vremenskim periodom od 1918. do uvođenja diktature i od 1929. do izbijanja Drugoga svjetskoga rata. Posebna pozornost posvećena je analizi novinskih članaka u kojima su prikazani prilozi o međunacionalnim društvenim i političkim odnosima vukovarskih Hrvata i Srba. Navedeni tekstovi napose su tiskani u lokalnim vukovarskim novinama kao što su *Srijem*, *Srijemski Hrvat*, *Hrvatska riječ*, *Nova Hrvatska riječ*, *Sloga*, *Srijemski Radikal*, *Srpska Stranka*, *Vukovarski Glasnik*, *Vukovarske novine* i dr. Analizirano je pisanje i utjecaj tiskovnih medija i iz okolnih susjednih gradova posebice iz Osijeka i Vinkovaca koji su se povremeno referirali i na međunacionalne odnose u Vukovaru.

Autor također u radu donosi podatke o društvenim i političkim zbivanjima na širem prostoru Srijemske županije. Napose komparira hrvatsko-srpske odnose u Vukovaru s pokušajima velikosrpskoga monarhističkoga režima da ospori hrvatski povijesni identitet odnosno amputira dijelove Srijema kako bi taj prostor prvotno pripojio tzv. Vojvodini Srpskoj te u konačnici i zamišljenoj Velikoj Srbiji. Stoga se posebice ističe važnost uloge Stjepana Radića koji je grad Vukovar i Srijemsku županiju gledao kao središnju točku u povezivanju Hrvata Bosanske Posavine s hrvatskim stanovništvom u Bačkoj i Baranji, a pri ostvarenju te ideje značajnu ulogu upravo imaju kulturna društva iz Vukovara kao i lokalna politička organizacija HSS-a čiji su članovi bili nositelji otpora prema hegemonističkim nastajima velikosrpskoga režima.

Fra Vatroslav Frkin

“KNJIŽNICA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U VUKOVARU”

O počecima knjižnice u vukovarskom Franjevačkom samostanu možemo realno govoriti tek u prvoj polovici 18. stoljeća. Tada se gradi današnji samostan, pa se i na zapisima starih knjiga vidi da ima knjižnicu. Zbog prisutva filozofije i teologije u 18. i 19. stoljeću u vukovarskom samostanu, ostala su mnoga tiskana djela iz različitih područja crkvene i svjetovne znanosti. Knjige su ostavljali mnogi profesori i dosta je knjiga nabavljeno za samostansku knjižnicu. Vidi se iz starih signatura na knjigama da je knjižnica uređivana, tj. katalogizirana u više navrata. Zadnji popis i katalogizaciju je proveo 1944. godine o. Jerko Knoblar koji je napravio kartoteku. Ostalo je nekoliko stotina listića opisanih knjiga.

Kao što su mnogi Vukovarci krajem 1991. godine odvedeni u logore u Srbiju, tako je i knjižnica odvezena vojnim vozilima u Beograd. Kratko je vrijeme bila tamo. Većina knjiga je bila pohranjena u Franjevačkom samostanu u Zemunu, a dio knjiga je već u Šidu usmjeren u naš samostan u Iloku.

Krajem 2004. godine vraćene su knjige u Vukovar zauzimanjem Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Tim knjigama se pridružuju i knjige koje su bile pohranjene u Iloku. Sada su sve u vukovarskom samostanu. Počela je restauracija oštećenih djela. Knjige koje treba samo ponovno uvezati dat ćemo na uvez, a knjige koje su u dobrom stanju već se katalogiziraju i vraćaju u knjižnicu gdje su i prije bile, jer je prostor knjižnice uređen.

Nadamo se da će kroz par godina knjižnica biti pristupačna znanstvenim istraživanjima što nam je i želja. Zato je uređujemo i želimo to blago staviti u funkciju grada Vukovara i Republike Hrvatske.

Ante Grubišić

“Atlas vukovarskog vlastelinstva iz 1733. godine”

Formiranje vukovarskog vlastelinstva bilo je dijelom šireg procesa nastajanja vlastelinstava u krajevima oslobođenim od turske vlasti, započetog već prije završetka Velikog bečkog rata 1699. god. i vođenog od strane bečkog dvora, koji je u novooslobođenim krajevima nametnuo svoju vojnu i civilnu upravu. Vukovar i okolica našli su se tako poslije oslobođenja (1687.) pod upravom Dvorske

komore u Beču, odnosno Komorske inspekcije u Osijeku. Organi uprave Dvorske komore uspostavljeni su u Vukovaru 1698. god. U ovom vremenu su granice vukovarskog okruga bile podložne promjenama, a pogotovo južna prema Vojnoj krajini. U razdoblju nakon oslobođenja ostatka Srijema od Turaka i Požarevačkog mira 1718. god. bečka Dvorska komora zamjenjuje, poklanja iz raznih razloga ili rasprodaje područja koja su se nalazila pod njezinom upravom, pretežno stranom plemstvu. Vukovar i okolna naselja komorsko su dobro do 1728. god. kada ih car Karlo VI. daje u zamjenu za jedno vlastelinstvo u Ugarskoj grofu i barunu od Greillensteina, Johannu Ferdinandu von Küffsteinu koji je između ostalog bio austrijski vicekancelar, upravitelj dvorske riznice, a od 1746. do 1749. god. namjesnik Donje Austrije. Tako grof Küffstein postaje prvi vlasnik vukovarskog vlastelinstva. Vlastelinstvo ostaje u posjedu grofa Küffsteina do 1736. god. kada ga prodaje izbornom knezu i nadbiskupu Mainza grofu Philippu Karlu Eltzu. U rukama obitelji Eltz vlastelinstvo će ostati skroz do 1945. godine.

Atlas se čuva u Muzeju Slavonije, gdje je stigao po završetku Drugog svjetskog rata zahvaljujući radu Komisije novih vlasti, koja je imala zadatak prikupiti, popisati i sabrati na jednom mjestu sve predmete od kulturne i povijesne vrijednosti koji su se nalazili u nacionaliziranim kućama, dvorcima i drugim postojećim lokacijama. Njegova velika važnost u ranijem vremenu vidljiva je iz smještaja u jednoj od prostorija vukovarskog dvorca, zajedno s najdragocjenijim dokumentima. Stjecajem okolnosti nitko se do danas nije ozbiljno pozabavio ovim Atlasom koji za stručnjake raznih struka, a prije svega povjesničare ima izuzetnu vrijednost kao najstariji i uz to najcjelovitiji kartografski izvor za povijest vukovarskog vlastelinstva. Najstarija sačuvana karta vlastelinstva do sada, potjecala je iz 1755. god. Sada kad imamo uvid u karte iz Atlasa više je nego očito plagiranje karte cijelog vlastelinstva iz Atlasa. Knjiga koja ide uz Atlas čuva se u vukovarskom Muzeju, a predstavlja popratnu pisanu dokumentaciju Atlasa s kojim zbog detaljnosti uvida u prostor vukovarskog vlastelinstva predstavlja preteču katastra. Uvođenje ovakve evidencije na vukovarskom vlastelinstvu imalo je svrhu utvrđivanja posjedovnog stanja i učinkovitijeg korištenja zemljišta, jer je prethodna komorska administracija bila nemarna, što se onda odražavalo i na prihode.

Pisana dokumentacija pruža kvantitativne podatke o gotovo svim pojavama ucrtanim na planovima vlastelinstva, koji se dalje mogu statistički obrađivati. Planovi također donose obilje podataka za proučavanje granica,

načina korištenja svake pojedine čestice, morfološke strukture naselja, hidrografske mreže, razvoja prometne mreže i ekološkog stanja prostora. Mnoštvo domaćih naziva u oba izvora pruža značajnu građu i za toponomastička, te onomastička istraživanja. U konačnici ova građa daje iscrpan uvid u kompletnu strukturu vukovarskog vlastelinstva, odnosno kraja, u određenom vremenu za koji do sada nismo imali izvora. Ovim se omogućava usporedba sa relativno dobro sačuvanom građom iz druge polovice 18. st. čime ćemo dobiti uvid u trend transformacije prostora.

Ivo Turk

“PROMETNO-GEOGRAFSKE ZNAČAJKE KAO FUNKCIJA RAZVOJA VUKOVARA I VUKOVARSKOG KRAJA”

Grad Vukovar smješten je u na krajnjem istoku Hrvatske, te stoga ima bitno prometno-geografsko značenje.

Za razvoj grada najznačajniji su cestovni i riječni promet. Kod cestovnog prometa od najvećeg je značaja povezivanje s makroregionalnim centrom Osijekom i Zagrebom (autocesta Zagreb – Lipovac). Postojeća cestovna infrastruktura uglavnom zadovoljava ekonomske potrebe prostora. Ipak, izgradnja autoceste na europskom koridoru 5c značajno bi pridonijela ekonomskom razvoju grada Vukovara i Vukovarsko-srijemske županije jer bi afirmirala i prometni pravac u smjeru sjever – jug (Budimpešta – Osijek – Sarajevo – Mostar – luka Ploče).

Vukovar je jedina veća hrvatska luka na Dunavu, što mu pridonosi izniman prometno-geografski značaj budući da je Dunavski plovni sustav u europskom kontekstu drugi po značaju (iza Rajnskoga). Tijekom Domovinskog rata vukovarska je luka pretrpjela znatna razaranja, te joj je stoga nužna obnova i osuvremenjivanje. Kako bi se vukovarska luka afirmirala u hrvatskom prometnom sustavu nužna je obnova i osuvremenjenje željezničke pruge jer cestovni promet ne zadovoljava sve potrebe suvremenih riječkih luka, vezano uz prekrcaj tereta. Ne treba zanemariti i turistički aspekt riječnog prometa.

Izgradnja plovnog kanala Dunav – Sava koji bi prolazio kroz Vukovar mogla bi dodatno potaknuti prometni i ekonomski razvoj Vukovara jer bi taj kanal značajno smanjio udaljenost između Dunava i dijela plovnog puta rijeke Save koji prolazi kroz Hrvatsku. Ipak pri izgradnji spomenutog kanala treba razmotriti njegovu isplativost (troškove izgradnje i održavanja i očekivani profit).

Blizina osječke zračne luke Klisa može potaknuti razvoj turizma ukoliko se postignu sporazumi s vodećim europskim “low cost” zračnim kompanijama.

Mirela Slukan Altić

**“KANAL DUNAV - SAVA KAO RAZVOJNI ČIMBENIK GRADA VUKOVARA:
POVIJESNI RAZVOJ JEDNOG PROJEKTA
(U POVODU 270. OBLJETNICE PRVE IDEJE O GRADNJI KANALA)”**

Ideja o izgradnji kanala Dunav - Sava kao i svijest o njegovoj važnosti za razvoj grada Vukovara stara je 270. godina. Iako početni projekt nije ostvaren, ideja o plovnom kanalu Dunav - Sava u kojem bi Vukovar imao ključnu ulogu kao naša najveća riječna luka, zadržala se od današnjih dana. Tome svjedoče niz predloženih projekata nastalih tijekom 18., 19. i 20. stoljeća kojima se različitim trasama predlagalo spajanje Save i Dunava. Nakon početnih pokušaja iz 1737., već 1753. ideju u gradnji kanala obnavlja grof Serbellony dok vojnokrajiški časnik Kühn predlaže uređenje Bosuta i Vuke za plovidbu 1770. godine. Pukovnik Vauquez 1792. izrađuje najstariji sačuvani projekt kanala Dunav - Sava. Uslijedili su projekti braće Gabora i Józsefa Kissa (1795.), Šandora Nagya (1842.), Leonarda Zornberga (1867.), Türra i Gerstera (1881.), Kossutha (1908.), Stevanovića (1935.), Bezlaja (1961.), Hidroprojekta (1965.), Svetličića (1977.) te dva projekta iz 1985. i 1996. na kojima se temelji i najnoviji prijedlog.

Spomenute projekte iako nastale u različitim vremenima i tehničkim uvjetima, povezuje svijest o važnosti uloge grada Vukovara i njegove luke kao ključne poveznice podunavskog i posavskog riječnog pravca. Danas kada je projekt kanala Dunav - Sava ponovno aktualan, njegova važnost znatno premašuje regionalne okvire. Radi se o višenamjenskom kanalu koji će ne samo skratiti plovni put već i rješavati pitanje navodnjavanja i odvodnjavanja te omogućiti bolju valorizaciju vrijednog poljoprivrednog područja istočne Slavonije. Realizacija kanala Dunav - Sava značajno će intenzivirati plovidbu istočnom Slavonijom a Vukovar izdići u status najznačajnije tranzitne luke ovog dijela Europe, postavši tako najsnažniji razvojni čimbenik grada.

Rebeka Mesarić Žabčić
Jadranka Galiot Kovačić
“OPĆA SLIKA NASELJA ČAKOVCI S KRATKIM OSVRTOM NA
POVIJESNI PREGLED NASELJA, GEOGRAFSKA OBILJEŽJA,
STANOVNIŠTVO I TRADICIJSKU ARHITEKTURU”

Naselje Čakovci smatramo naseljem vrijedne graditeljske baštine, a smješteno je tridesetak kilometara od Vukovara, Iloka i Vinkovaca. Pripada općini Tompojevci zajedno sa selima Berak, Tompojevci, Mikluševci i Bokšić.

Rad se temelji na terenskom istraživanju provedenom u travnju 2005. godine na području naselja Čakovci te dostupnim izvorima i literaturi. Predmet istraživanja su kuće tradicijske gradnje u naselju Čakovci te povijest naselja, geografska obilježja i stanovništvo.

Svrha priloga i osnovni ciljevi rada su prikazati po-najprije kulturnu vrijednost tradicijske arhitekture naselja Čakovci, koje su u vrijeme gradnje seoskih stambenih objekata pripadali nekadašnjem vukovarskom vlastelinstvu. Namjera rada je ukazati na osobitosti nekoliko stambenih objekata koji po svojim svojstvima i vremenu nastanka predstavljaju iznimnu kulturološku vrijednost u okvirima tradicijskog graditeljstva istočne Slavonije. Smatramo kako kvaliteta života naselja Čakovci danas nije onakva kakva bi mogla biti s obzirom na iznimno bogatstvo prirodnih obilježja kraja i prisutne sve opće depopulacije stanovništva koja se očituje suvremenim migracijama mlađe populacije prema urbanim naseljima.

III. KULTURNO - SPOMENIČKA BAŠTINA VUKOVARA

Dragan Damjanović

“MALA SINAGOGA – KALVINSKA CRKVA U VUKOVARU”

Šezdesetih godina 20. stoljeća srušen je jedan od najzanimljivijih sakralnih spomenika vukovarske arhitekture - mala sinagoga, odnosno kalvinska crkva. Kako već sam naslov svjedoči građevina je prvotno sagrađena od strane židovske bogoštovne općine kao sinagoga, sredinom 19. stoljeća, u jednostavnom, klasicističkom stilu. Nakon podizanja novog velikog židovskog hrama, 1894. godine, prodana je kalvinskoj općini, koja se 1910. odlučila na unutrašnju adaptaciju objekta, te izgradnju tornja. Projekt za nadogradnju izradio je tada najznačajniji vukovarski graditelj, inženjer Fran Funtak, koji je u to vrijeme radio za domaću tvrtku “Josip Banheyer i sin”. Toranj vukovarske kalvinske crkve prvi je realizirani armiranobetonski toranj uopće u Hrvatskoj. Istodobno, riječ je o rijetkom primjeru u nas gdje se secesija pojavljuje u sakralnoj arhitekturi.

Kalvinska crkva sa svojim zvonikom svjedočila je o vremenu kada je Vukovar, preko Frana Funtaka, graditelja koji je među prvima u Hrvatskoj počeo koristiti armirani beton u svim vrstama gradnje (najviše u mostogradnji, ali i u podizanju stambenih, sakralnih te javnih objekata), bio značajan centar hrvatske arhitekture.

Tatjana Đuranec

“KAPELA SV. ROKA U VUKOVARU – ISTRAŽIVANJE I OBNOVA”

Kapela Sv. Roka u Vukovaru izgrađena je 1740. godine kao zavjetna (kužna) kapela. Sagrađili su je stanovnici Novog Vukovara, većinom njemački doseljenici. Kapela se smjestila uz današnji kompleks dvorca Eltz i postala njegov sastavni dio. Postojanje kapele je višekratno dokumentirano na crtežima Eltzova imanja, a najraniji prikaz kapele nalazimo na Blumenovom crtežu imanja iz 1759. godine.

Prvotno je kapela bila jednostavna, jednobrodna sa trijemom, ali je kroz povijest doživjela nekoliko obnova. Najznačajnije promjene su se dogodile 1805. godine kada je kapela proširena, dograđena je sakristija i grofovski oratorij, produžena je do kraja trijema i dograđen je zvonik. Nešto kasnije pročelje je ukrašeno nizom pilastara i raz-

dijelnim profiliranim vijencima. Sama kapela sustavno je istraжена tek u posljednjoj obnovi koja je trajala od 1998. do 2003. godine.

Kapela Sv. Roka vrijedan je spomenik kulture kako zbog svoje povijesne vrijednosti tako zbog svoje ambijentalne vrijednosti kao dio kompleksa dvorca Eltz, ali posebno zbog svojih arhitektonskih specifičnosti, pokrov zvonika šindrom, jedinstvenog sistema otvaranja prozora i niza ostalih specifičnosti.

Kapela Sv. Roka među prvim je obnovljenim spomenicima kulture na području grada Vukovara.

Zlatko Karač

“KAPELA ČUDOTVORNE GOSPE OD HRASTA U VUKOVARU – ISTRAŽIVANJE I OBNOVA”

U zapadnome vukovarskom predgrađu Priljevu, u blizini mjesta gdje se još u 18. stoljeću nalazilo gradsko stratište s vješalima, pobožne su građanke 1814. na staro stablo hrasta postavile zavjetnu sliku Blažene Djevice. Već 1818. novovukovarska je općina na tome mjestu pučkih pobožnosti odlučila izgraditi kapelicu za smještaj Gospi-ne slike. Ubrzo je pribavljen materijal, biskup Raffay je 1821. potpisao dopuštenje za njenu gradnju, no kapelica tada ipak nije podignuta, čini se zbog spora oko zemljišta s vlastelinstvom Eltz.

Novi poticaj za izgradnju kapele zbio se 1889. kada se drevni hrast sa Gospinom slikom od mnoštva zavjetnih svjećica razgorenih vjetrom zapalio i potpuno izgorio, dok je čudotvorna Gospina slika u požaru ostala neoštećena. Na taj novi znak Gospine providnosti franjevački je gvardijan Zoltner pozvao puk na stari zavjet izgradnje kapele, koja je donacijama više uglednih vukovarskih obitelji 1892. doista i podignuta uz glavnu cestu na Priljevu, a iz kapele je zasađeno i novo hrastovo stablo.

Projekt je na poziv grofova Eltz izradio jedan od najznačajnijih mađarskih arhitekata visokoga historicizma Istvan Möller iz Budimpešte, koristeći oblike neoromanike prožete pučkim drvenim detaljima. Gradnju su izveli domaći poduzetnici Vilim Philipp i Ivan Kovačević, uz trošak od oko 3000 kruna.

Od 8. rujna 1914. kada je na blagdan Male Gospe do kapelice organizirana prva zavjetna procesija s molitvama za okončanje I. svj. rata, tradicija pučkih noćnih procesija s bakljama održala se sve do 1945.

Od 1965. kapelica je pripojena župi Borovo. U napadima JNA teško je oštećena artiljerijskim projektilima (5. kategorija štete), no odmah nakon reintegracije Vukovara 1998. na kapeli su provedena konzervatorsko-restauratorska istraživanja, te je donacijskim sredstvima ubrzo i obnovljena kao prvi sakralni spomenik u razorenome gradu.

Štefica Šarčević “NAPOKON MATICA HRVATSKA I U VUKOVARU”

Ogranak Matice hrvatske Vukovar osnovan je na svečanoj sjednici u Vukovaru, 11. veljače 2003. godine. Osnivačka skupština održana je u prelijepom, novoizgrađenom prostoru Pastoralnog centra “Sv. Bono” Franjevačkog samostana.

Osnivanjem Ogranka Matice hrvatske u Vukovaru, Vukovarci su dobili priliku promicati i njegovati hrvatski narodni i kulturni identitet u područjima umjetničkog, znanstvenog i kulturnog stvaralaštva, gospodarskog i javnog života i napokon, nakon dugih desetljeća, afirmirati svoj jezik i svoju kulturu.

IIV. DEMOGRAFSKE, DRUŠTVENE, GOSPODARSKE I IDENTITETSKE PERSPEKTIVE VUKOVARA

Dražen Živić
“DEMOGRAFSKI RESURSI DRUŠTVENO-GOSPODARSKOG
RAZVITKA VUKOVARA”

Stanovništvo je bitna pretpostavka društvenog i gospodarskog razvoja nekog područja. Između demografskog i gospodarskog razvoja postoji uska kauzalna povezanost i prožetost. Stabilne i pozitivne demografske prilike poticajno će djelovati na ukupan razvoj, dok će poremećena demografska kretanja, dugoročno gledajući, biti njegovim ključnim destabilizacijskim činiteljem.

Suvremena demografska slika Vukovara baštini duboke korijene različitih demografskih i ne-demografskih odrednica kretanja i razvoja stanovništva. Neke odrednice su, pritom, poticale, a neke sputavale naseljavanje, pojedine su rezultirale značajnim demografskim rastom, a pojedine su determinirale depopulacijske procese.

Današnji demografski resursi Vukovara (kvalitativni/kvantitativni, biološki/društveni) određeni su znakovitim pogoršanjem gotovo svih relevantnih sastavnica i odrednica demografskog razvoja – ukupnom depopulacijom (padom broja stanovnika), prirodnom depopulacijom (više se umire nego što se rađa) i demografskim starenjem. Navedeni će procesi, zbog svojih složenih uzroka i dalekosežnih posljedica, bitno opteretiti, pa i ograničiti mogućnosti društvenog i gospodarskog napretka ovoga grada. Naime, demografski okviri za reprodukciju i ekonomsku aktivnost stanovništva sve su uži, s još nepovoljnijim, predvidivim perspektivama u narednim desetljećima.

Jedino se aktivnijim pristupom države i lokalnih struktura, kroz poticajne mjere pronatalitetne i redistributivne populacijske politike, mogu barem ublažiti negativni demografski trendovi te donekle ukloniti zapreke bržem i uspješnijem društvenom i gospodarskom razvitku Vukovara, napose imamo li na umu kakva je taj grad pretrpio ljudska stradanja i materijalna razaranja tijekom srbijanske oružane agresije.

Sandra Cvikić

“RAZVOJNE PERSPEKTIVE VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE U OKVIRU REGIONALNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE”

Autorica u tekstu daje prikaz trenutnog stanja, te razvojne mogućnosti i perspektive Vukovarsko-srijemske županije u okviru regionalne politike Europske Unije. VSŽ kao jedna od najnerazvijenijih regija Republike Hrvatske ima velike razvojne mogućnosti u okviru regionalne politike EU. Razvojne perspektive koje pruža regionalna politika EU podrazumijeva osiguranje određenih preuvjeta kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj/lokalnoj razini. Preduvjet održivog regionalnog razvoja temelji se na nacionalnoj regionalnoj strategiji razvoja i regionalnim operativnim programima koji iz nje proistječu. Naime, u sinergiji sa komparativnim prednostima koje određene regije posjeduju, putem regionalne politike EU moguće je osigurati cjelovit i održivi razvoj najnerazvijenijih županija u RH. Iz navedenog je razvidno da VSŽ u svojim euro-integracijskim procesima ima mogućnosti korištenja Strukturnih fondova u okviru regionalne politike EU.

Kako bi se pripremila i iskoristila razvojni potencijal u okviru regionalne politike EU, VSŽ je putem predpristupnih programa EU izradila svoj *regionalni operativni program* i *strategiju razvoja*, te na taj način osigurala *razvojni okvir* regije. Dakako, implementacija *razvojnog okvira* uvjetovana je administrativnim preustrojem kao i usklađivanjem regionalnih/lokalnih razvojnih politika županije, kako sa nacionalnim tako i europskim smjernicama za ravnomjerni razvoj regija. Iz toga proizlazi da VSŽ u implementaciji zacrtanog *razvojnog okvira* treba provesti strukturne reforme kao i prilagodbu regionalnih/lokalnih razvojnih politika sa politikama nacionalne i europske razine, pri čemu nailazi na određene prepreke i probleme koji zahtijevaju rješenja u dugoročnom smislu. Kako bi riješila razvojna pitanja i probleme, VSŽ ima na raspolaganju ogroman potencijal i mogućnost korištenja Strukturnih fondova EU i politike ujedinjenog i održivog razvoja regija, te na taj način jedinstvenu priliku nadilaženja statusa jedne od najnerazvijenijih perifernih regija Hrvatske.

Antun Šundalić

“VUKOVAR DANAS: OD IDENTITETA OPSTANKA
PREMA IDENTITETU RAZVOJA

Ulazak je u treći milenij po nekima učinio zastarjelim i disfunkcionalnim određivanje identiteta kroz nacionalne okvire. Ova se uopćena teorijska tvrdnja globalno potvrđuje u razvijanju nadnacionalnih sustava i snaga, subjekata čija se nadležstva ne ograničavaju na nacionalne prostore, nacionalne ekonomije i politike, nacionalne povijesne sudbine, niti na nacionalne izgledе budućnosti. Ipak, nadnacionalni subjekti ne poništavaju nacionalne okvire koji se još uvijek doživljavaju kao nacionalni prostor, nacionalna povijest i kulturno nasljeđe nacije. Dok sve prisutniji postmodernistički pristup mogućnosti i neodređenosti potiskuje modernistički pristup jasnoće i određenosti, u isto se vrijeme globalizacijskim sučeljavanjem globalnog i lokalnog otvara upravo prostor nacionalizmima kroz naglašavanje prava i potrebe zadržavanja identitetske posebnosti.

Hrvatska nam zbilja čini dilemu oko identiteta nešto složenijom. Posebice poslije Domovinskog rata i mirne reintegracije na istoku Hrvatske identitet je postao više stvar srca nego uma, više stvar onoga što je bilo nego onoga što će biti. Vukovar i istok Hrvatske pitanje identiteta još uvijek ne doživljavaju kao gospodarsku i razvojnu kategoriju. Prije svega, identitet je uokviren nacionalnim i konfesionalnim, povijesnim i tradicijskim. Takav je identitet u prošlosti bio uvjet i jamstvo opstanka. On je u funkciji dijeljenja, a ne povezivanja. On potvrđuje zarobljenost vremena u prostoru istoka Hrvatske.

Integracijski procesi globalnog kapitalizma postavljaju na prvo mjesto povezivanje. Pluralizam i multikulturalnost na svim razinama društvenog života nužno se reflektiraju i na potrebu “europiziranja” značenja nacionalnog identiteta i na ovim prostorima. Za udomaćivanje ove potrebe (identitet opstanka dograditi identitetom razvoja) Vukovaru je potrebna, uz gospodarsku i demografsku revitalizaciju, i satisfakcija istine bliže i dalje prošlosti.